

Dermatitis van de poten blijft een mysterieus probleem

Nog geen **duidelijke oorzaak** pootproblemen **gevonden**

‘Dermatitis van de Poten’. Dat is de officiële naam die GD aan de mysterieuze pootproblemen bij vooral witte leghennen geeft. Er kan geen bacterie, schimmel, virus of ongedierte gevonden worden. Het manifesteerde zich na de invoering van onbehandelde snavels en het vermoeden bestaat dat droge poten, jeuk, eigen pootpikkerij en pikkerij voor de problemen zorgen.

69 Wellicht hebben witte kippen gewoon meer last van droge poten

Een aantal koppels leghennen kampt dit jaar met afwijkingen van de poten en het is nog niet bekend wat de oorzaak is. Bij nader onderzoek naar de pootproblemen blijken de poten droog en schilferig te zijn en is het oppervlak van de schubben onregelmatig. In veel gevallen zijn ook afwijkingen van de schubben te zien. De beschadigingen zitten op de middenvoet of de bovenkant van de tenen. De ernst van de aandoening kan variëren van mild tot hevig. In sommige koppels treden daadwerkelijk zichtbare verwondingen op en is de uitval verhoogd naar 0,3 procent per week. Inmiddels is een werkgroep opgezet die de pootproblemen monitort en tegelijkertijd probeert te achterhalen wat de oorzaak is. De groep bestaat uit vertegenwoordigers van de veevoersektor, dierenartsen, opfokorganisaties,

eierpakstations en GD. Er is ook een uitgebreide enquête naar pluimveehouders opgestuurd met vele vragen omtrent pootproblemen, huisvesting, kippenras en voeding.

Pluimveehouders sturen ook hun dode kippen voor onderzoek naar GD als deze duidelijke pootafwijkingen vertonen. De enquête, die door bijna alle betrokken pluimveehouders is ingevuld en waar GD zeer blij mee is, geeft een behoorlijk inzicht en de onderzoekers hebben aanwijzingen gevonden voor een eventuele oorzaak; aanwijzingen die ook aantonen dat bepaalde oorzaken en 'kort door de bocht-conclusies' uitgesloten kunnen worden. Zo is in ieder geval duidelijk dat de pootproblemen niet worden toegewezen aan een opfokorganisatie, voerleverancier, type systeem, merk systeem, type stalverlichting,

aanwezigheid van bloedluis, bloedluisbehandeling of selectieve voeropname.

Onbekend groot probleem

Hoe groot het probleem is, durft of kan GD nog niet zeggen. „Eigenlijk weten we de omvang van de pootproblemen nog niet precies“, zegt Christiaan ter Veen, dierenarts pluimvee bij GD. „Het onbekende maakt dit toch wel tot een groot probleem. Ook wat betreft dierwelzijn vinden wij het belangrijk hier aandacht aan te besteden. Daarnaast is het ook voor de pluimveehouder een ernstige zaak. Op dit moment hebben we 45 bedrijven in beeld die last van 'dermatitis van de poten' hebben. Een ander deel van de bedrijven heeft er nauwelijks last van of men heeft het nog niet gezien. We zien regelmatig dat de dieren- ▶

artsen en adviseurs de pootproblemen constateren. Vaak komt men erachter als er uitval is waarbij ook sprake is van pootproblemen.”

De leghennen schijnen zelf nauwelijks last te hebben van de pootproblemen

69 Pikkerij door onbehandelde snavels kan een oorzaak zijn

en bewegen normaal zonder dat ze kreupelheid vertonen. Het wordt vooral zichtbaar in de stal als veel kippen er last van hebben en wanneer er een verhoogde uitval is.

Geen duidelijke oorzaak

Het probleem is volgens Ter Veen een ogenschijnlijk nieuw probleem: „Twee jaar geleden werden de droge poten niet geconstateerd. Nu ze er extra op letten, zien meer pluimveehouders de droge poten. Maar uit literatuuronderzoek blijkt dat er ook tussen 2009 en 2013 beschadigingen aan de poten voorkwamen en we weten ook dat een paar jaar geleden koppels last hadden van vergelijkbare beschadigingen.”

Ook zijn er ervaringen in het buitenland, zoals de Scandinavische landen, Zwitserland, Spanje en in het Midden-Oosten. In de Verenigde Staten zijn geen meldingen of problemen bekend.

Droge poten en daaruit voortkomende beschadigingen zijn dus niet helemaal

nieuw, maar valt uit de studies van vroeger geen oorzaak te achterhalen? Ter Veen: „Nee, een echt duidelijke oorzaak hebben we nog niet gevonden. Wel kunnen we inmiddels vele oorzaken uitsluiten en staan er nog een aantal open. Zo weten we nu dat ziektekiemen geen primaire bron zijn en ook wat betreft huisvesting zien wij geen verbanden. De pootproblemen komen in alle huisvestingssystemen voor; ook bij de uitloop. Maar dat kan weer verband houden met de ophokplicht. Ons vermoeden gaat nu uit naar genetica, gedrag en voeding. Het zijn vooral de witte legrassen die droge pootproblemen hebben. Af en toe horen we dat ook een bruin koppel is aangetast, maar daar twijfelen we sterk of de pootbeschadigingen voortkomen uit de droge poten. Je zou dus bijna zeggen dat de oorzaak genetisch is, maar het komt voor bij alle witte legrassen.” De uitval door de pootproblemen varieert. Ter Veen constateert dat er op sommige bedrijven geen of nauwelijks uitval is en op andere pluimveehouderijen een uitval van 0,5 procent per week is. Dat is vijf keer hoger dan normaal. Wat de financiële gevolgen zijn van deze uitval is nog niet berekend.

Veranderingen na 2016

De problemen zijn gekomen na 2016. Wellicht dat de oorzaak gevonden kan worden in aspecten die sindsdien veranderd zijn. De werkgroep heeft ook hier naar gekeken. „Genetisch lijkt er weinig veranderd te zijn. Maar op het gebied van voeding zijn aanpassingen gemaakt in de normen voor vitaminen en mineralen; zowel toenames als afnames.

De praktische aanpassingen zijn echter niet groot en lijken daarom ook niet de oorzaak. Wel zijn de snavels sinds 2016 onbehandeld en de grote punthaak van de snavel kan heel goed de extra schade veroorzaken. Pikkerij door onbehandelde snavels zou dus een mogelijke versterkende factor kunnen zijn, waardoor het pootprobleem nu pas opvalt. Het is wel een van de meest belangrijke veranderingen sinds 2016. Maar we kunnen nu nog niet zeggen of dit een-op-een als de oorzaak aan te wijzen is. Er speelt meer mee want er worden al langer onbehandelde hennen gehouden waarbij we de problemen niet zagen. We hebben de pluimveehouders in de enquête gevraagd of zij meer pikkerij zien. Maar meer verenpikkerij werd slechts in vier van de 24 koppels gezien.”

Eigen pootpikkerij

Ondertussen blijkt uit observatie in de stallen dat er toch sprake is van meer kippen die hun poten optillen en er hun snavel op zetten. „Ze pikken op hun eigen poten en andere kippen worden ‘getriggerd’ om ook op die poot te pikken.” Droge poten kunnen jeuk en irritatie veroorzaken en daardoor kunnen kippen meer op hun eigen poten gaan pikken. In de tweede fase zullen andere kippen ook op die poten pikken. Volgens de GD-dierenarts zijn onder de microscoop beschadigingen van de schub tot aan het bot te zien, die veroorzaakt worden door ‘stomp trauma’. Dat betekent verwondingen van buitenaf door pikkerij van de kip zelf, andere kippen of systeemschade. „Maar dat laatste kun je eigenlijk wegstrepen als oorzaak van ‘dermatitis

Alleen de poothuid van de kippen is aangetast. De normale huid van de kippen werd ook beoordeeld maar hier werden geen afwijkingen gezien. Afwijkingen van de poothuid werden zowel aan de voor- en bovenzijde, als aan de achter- en onderzijde gezien. De afwijkingen gaan gepaard met gelaagde keratine; de buitenste harde laag van de schub die normaal aaneengesloten is.

van de poten', want de pootproblemen komen in elk systeem voor en er is geen verband tussen huisvestingssysteem en de beschadigingen."

Wellicht hebben witte kippen gewoonweg meer last van droge poten en pikten ze vroeger ook al op hun poten, maar veroorzaakte dit door de gelaserde of afgestompte snavels geen beschadigingen. Nu de snavels onbehandeld zijn sinds 2017 en het pootprobleem zich ook pas recentelijk manifesteert, kan hier heel goed een verklaring liggen. De uitleg klinkt Ter Veën plausibel in de oren, maar als echte wetenschapper en dierenarts willen hij en GD hier eerst onomstotelijk bewijs voor hebben, voordat ze dit als onderdeel van het probleem aanwijzen.

Lijnzaad en droge poten

De werkgroep is overigens niet alleen op zoek naar de oorzaak. Ze kijkt ook naar eventuele oplossingen. In de enquête werden ook vragen gesteld over maat-

regelen die pluimveehouders hebben genomen en welke effecten deze sorteerden. Daaruit bleek dat het donker maken van de stal helpt. De kippen worden rustiger en dat zorgt blijkbaar voor minder beschadiging. Toch ziet GD het donker maken van de stal of gebruik van rood licht niet als een oplossing. Ook het opnieuw behandelen van snavels is geen antwoord op de pootproblemen. Dat wordt politiek en maatschappelijk gezien een te groot obstakel en is wellicht ook niet eens nodig. Ter Veën denkt dat voer in ieder geval kan helpen om herstel te bevorderen. „Zink en biotine zorgen voor weinig positieve veranderingen, maar enkele voedingsmaatregelen die breed inzetten op de huidkwaliteit, lijken voorzichtig gezegd een positief effect te hebben, maar we weten nog niet welke ingrediënten in deze preparaten zitten en we moeten dit nog verder analyseren. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat lijnzaad werkt. Onder gecontroleerde omstandigheden lijkt dit

het probleem op te lossen. Maar lijnzaad is slechts op één groepje dieren getest. Meer onderzoek hiernaar is dus nodig.

Er zijn aanwijzingen dat lijnzaad werkt

Olie, vetten, vitaminen, mineralen en bepaalde aminozuren zouden misschien heel goed kunnen werken. Het wordt evenwel nog een lastige zaak om te achterhalen welke dit precies zijn." ■

Tekst: Reinout Burgers
Beeld: GD, Susan Rexwinkel

Heeft u vragen en/of opmerkingen neem dan contact op met onze redactie via redactie@pluimveeweb.nl of tel. 0314 - 62 64 38

Pootproblemen-pilot

GD startte deze zomer een pootproblemen-pilot en afgelopen maand werden de eerste resultaten verwerkt. Het betreft de resultaten van 40 inzendingen en 51 enquêtes afkomstig van 47 bedrijven. Alleen de poothuid van de kippen is aangedaan. De normale huid van de kippen werd ook beoordeeld maar hier werden geen afwijkingen gezien. Afwijkingen van de poothuid werden zowel aan de voor- en bovenzijde, als aan de achter- en onderzijde gezien. De afwijkingen gaan gepaard met gelaagde keratine; de buitenste harde laag van de schub die normaal aaneengesloten is. Ook was sprake van aanwezigheid van bacteriën in de keratine-laag en een onderhuidse reactie met ontstekingscellen en reactieve vermeerdering van onderhuidse cellen. Meestal was er, ondanks de aanwezigheid van bacteriën, geen sprake van een bacteriële ontsteking. Waar dit wel het geval was, werden normale huid- en omgevingsbacteriën gevonden:

E.coli, *Enterococcus faecalis* en diverse stafylokokken. Naast de pootproblemen werden in enkele inzendingen tevens ontsteking van de voetzool (bumblefoot), ontsteking in en rondom het gewricht ((peri)arthritis), ontsteking van de pezen en peesscheden (tenosynovitis) en ontsteking van het bot (osteomyelitis) gezien. Hierbij werden dezelfde typen bacteriën gevonden als in de huid. De uitval was in iets meer dan de helft van de koppels verhoogd (meer dan 0,1 procent per week) en in twee koppels sterk verhoogd (meer dan 0,3 procent per week). Van de twintig sectie-inzendingen met dode dieren werd in zeven inzendingen verbloeding vastgesteld waarbij in twee inzendingen tevens bloedvergiftiging werd gezien. In één inzending werd alleen bloedvergiftiging gezien en in de overige inzendingen kon geen doodsoorzaak worden vastgesteld.